



Õiguskantsler

Teie 24.10.2023 nr

Meie 20.11.2023 nr 6-1/231629/2305916

Kolmas isik tsiviilkohtumenetluses

[]

Pöördusite õiguskantsleri poole murega, et ühisomandi lõpetamise ja jagamise kohtuvaidluse tulemusena võite kaotada oma kodu, kus olete elanud oma abikaasaga 1979. aastast alates. Selgitasite, et kohtud pole olnud nõus Teid kaasama iseseisva nõudeta kolmanda isikuna Teie abikaasa ja teise ühisomaniku vahel peetavasse kohtumenetlusse. Teie hinnangul on tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 213 lõige 1 vastuolus Eesti Vabariigi põhiseaduse § 24 lõikega 2 ja §-ga 33, kuna see säte ei taga inimesele võimalust osaleda oma kodu puudutavas kohtuasjas, kui inimene ei ole oma kodu omanik.

Mõistan Teie muret. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 213 lõiget 1 ei ole siiski põhjust pidada Teie kirjeldatud asjaoludel põhiseadusega vastuolus olevaks. Seadus võimaldab kolmandal isikul õigusliku huvi korral sekkuda kahe isiku kohtuvaidlusesse. Kolmanda isiku vaidlusesse lubamise ja õigusliku huvi olemasolu üle otsustab kohus. Selline lahendus on põhiseadusega kooskõlas.

Põhiseaduse (PS) §-s 33 on sätestatud põhiõigus kodu puutumatusle. Kodu puutumatus kaitseb inimest esmajoones sissetungimise ja läbiotsimise eest. Kodu puutumatus võib riivata eluruumi valduse väljanõudmine ja ka eluruumist väljatõstmine. Seega ei sätesta põhiseadus õigust omandada, omada ja kasutada konkreetset koduks olevat eluruumi.¹

Põhiseaduse § 24 lõike 2 kohaselt on igaühel õigus olla oma kohtuasja arutamise juures ja sellest lähtuvalt õigus olla kohtus ära kuulatud. Normid, mis õiguslikult või faktiliselt raskendavad inimese võimalust olla oma kohtuasja arutamise juures, piiravad seda põhiõigust (Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 10.05.2016 otsus nr [3-4-1-31-15](#), p 37). Tsiviilasja arutamise juures võivad kahtlemata osaleda mõlemad pooled (hageja ja kostja), kes praegusel juhul on ühisomanikud. PS § 24 lõige 2 ei kaitse siiski mitte üksnes kohtumenetluse pooli, vaid ka kolmandaid isikuid, kelle õigusi või kohustusi võidakse kohtuasjas arutada².

Kolmandate isikute õigusi ning sekkumise võimalusi kahe isiku vaidlusesse reguleerib [tsiviilkohtumenetluse seadustiku](#) (TsMS) 22. peatükk. Kolmandate isikute kaasamine teenib nii menetlusökoonomia eesmärki kui ka õiguskindluse põhimõtet. Nii saab ühe vaidlusaluse

¹ Kask, O., Sepp, H. Põhiseaduse § 33, kommentaarid 1 ja 8. – Madise, Ü. jt (toim). Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. 2020 (www.pohiseadus.ee/).

² Samas. Sepp, H., Lapimaa, V., Saarmets, V., Kergandberg, E. Põhiseaduse § 24, komm. 17.

küsimuse lahendada ühes kohtumenetluses ja kolmandal isikul ei tule algatada samade menetlusosalistega uut vaidlust sama vaidluse eseme suhtes.³ Nii välditakse ka olukorda, kus kohtud samu küsimusi lahendades jõuaksid erinevatele tulemustele.⁴

Seadus eristab iseseisva nõudega kolmandat isikut (TsMS § 212), kes on menetluses võrdväärne hagejaga, ja iseseisva nõudeta kolmandat isikut (TsMS § 213 jj), kellel konkreetse vaidluse eseme suhtes küll õigused puuduvad, kuid kellel on sellegipoolest õiguslik huvi, et vaidlus lahendataks ühe poole (hageja või kostja) kasuks.

Iseseisva nõudeta kolmandal isikul on võimalik menetlusse astuda tema enda avalduse või poole esitatud kolmanda isiku menetlusse kaasamise taotluse alusel (vt TsMS §-d 215 ja 216).

Iseseisva nõudeta kolmas isik võib menetlusse astuda igas kohtuastmes igas menetluse staadiumis kuni kohtuotsuse jõustumiseni, muu hulgas kohtulahendi peale edasi kaevates (TsMS § 213 lg 2 laused 1 ja 2). Kui iseseisva nõudeta kolmas isik soovib menetlusse astuda apellatsioon- või kassatsioonkaebust esitades, otsustab kohus kolmanda isiku menetlusse astumise üle kaebuse menetlusse võtmise lahendamisel. Seega võib iseseisva nõudeta kolmas isik esitada menetlusse astumise avalduse igal ajal enne kohtulahendi jõustumist (Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 18.10.2023 määrus nr [2-21-5498](#), p 10).

Kohus rahuldab iseseisva nõudeta kolmanda isiku taotluse ja lubab tal menetlusse astuda, kui avaldus vastab seaduses sätestatud nõuetele ja kolmas isik põhistab oma õiguslikku huvi (TsMS § 215 lg 4).

Õiguskirjanduses on iseseisva nõudeta kolmanda isiku huvina nimetatud enda kaitsmist võimaliku negatiivse tagajärje eest põhimenetluses tehtava otsuse korral. Niisugune olukord võib ette tulla ükskõik millises menetluses, mille lõpptulemusena saab põhimenetluse pool esitada kolmanda isiku vastu nõude või kaotab kolmas isik temale kuuluva (nõude)õiguse. Kolmanda isiku õiguslikku huvi põhimenetluses osalemise vastu võib õigeks pidada juhul, kui põhimenetluses jõustunud otsusel on kolmanda isiku õiguste ja kohustuste suhtes õiguslik tähendus. Õiguslik tähendus on siis, kui põhimenetluse lahend või lahendi sundtäitmine mõjutab otseselt või kaudselt kolmanda isiku era- või avalik-õiguslikest õigussuhetest tulenevaid õigusi.⁵

Põhimenetluse lahendil võib olla kolmanda isiku suhtes õiguslik tähendus näiteks siis, kui menetluses tuvastatakse näiteks mingi eseme omandiõigust ning kolmandal isikul on selle esemega õiguslik puutumus (hüpoteegipidaja vms).⁶ Kolmanda isiku õiguslikku huvi menetluse vastu tuleb õigeks pidada ka olukorras, kus põhimenetluses tehtava lahendi täitmiseks peaks realiseerima kolmanda isiku vara (nt kui laenulepingu tagatiseks on kolmanda isiku kinnistu koormatud hüpoteegiga, kohtulahendiga rahuldatakse võlaõiguslik nõue ning laenulepingu mittetäitmise tagajärjel rahuldatakse nõue täitemenetluses kolmanda isiku kinnistu arvel).

Kolmanda isiku menetlusse astumise üle otsustab igal üksikjuhtumil kohus. Kohus peab hindama nii õigusliku huvi olemasolu kui ka selle põhistatust (TsMS § 215 lg 4). Kui kohus ei luba kolmandal isikul menetlusse astuda, on võimalik kohtu otsust vaidlustada seaduses ettenähtud korras (vt TsMS § 215 lg 6).

³ Volens, U., Püümann, H. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku 22. peatükk, komm. a. – Kõve, V. jt (koost). Tsiviilkohtumenetluse seadustik I. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2017.

⁴ Samas. Volens, U., Püümann, H. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 213 komm. 3.1.

⁵ Samas. Volens, U., Püümann, H. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 213 kommentaarid 3.1, 3.2.1, 3.2.3.2.a.

⁶ Vt ka Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 03.10.2013 otsus nr [3-2-1-94-13](#), p 14.

Põhiseaduse § 146 kohaselt mõistab õigust üksnes kohus. Seadus ei luba õiguskantsleril hinnata kohtu tegevust sisulisel õigusemõistmisel ega ka kohtu otsuseid. Seega ei saa õiguskantsler hinnata ka otsust, millega kohus keelas Teil osaleda menetluses kolmanda isikuna. Soovi korral võite esitada avalduse menetlusse astumiseks ka järgmises kohtuastmes (kui vaidlus peaks järgmisesse kohtuastmesse jõudma). Konkreetsetes asjas õigusabi saamiseks ja võimalike lahenduste leidmiseks tuleks pöörduda juristi või advokaadi poole.

Kui soovite teha ettepanekuid tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmiseks, võite need esitada Justiitsministeeriumile.

Loodan, et neist selgitustest on abi.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Kristel Lekko 693 8443
Kristel.Lekko@oiguskantsler.ee